

ICOMOS
SWEDEN

International Council on
Monuments and Sites

Conseil International
des Monuments et des Sites

NYHETSBREV
September 2012

www.icomos.se

INNEHÅLL

Ordförande har ordet.....	3
Aktuellt.....	4
Kulturmiljöarbete i ny tid	4
Värde och bruk.....	5
Kulturarv utan gränser etablerar ett resursnätverk för utlandsuppdrag.....	5
International workshop: Concrete conservation and preservation	6
Medlemsfrågor	8
Nya medlemmar	8
Hög tid att värva nya ICOMOS-medlemmar för 2013.....	8
Medlemmar uppmanas att registrera sig i ICOMOS databas.....	8
Viktiga nyheter publiceras på ICOMOS internationell hemsida.....	8
Styrande dokument ICOMOS Sweden	9
Styrdokument för medverkan i de internationella vetenskapliga kommittéerna	9
Styrdokument för de svenska arbetsgrupperna.....	9
Rapporter från seminarier och möten.....	10
ISC20C möte i Helsingfors 2012.....	10
Europamöte med stort fokus på världsarvsfrågor	15
Heritage under pressure – perspectives of historic urban landscapes	17
Association of Critical Heritage Studie	19

ICOMOS SWEDEN Nyhetsbrev nr. 3 2012.

Redaktör: Malin Myrin. Kontakt: malin.myrin@icomos.se

Förstasidans foto: Alvar Aaltos villa och arbetsplats besöktes i samband med ISC20C årsmöte i Helsingfors i augusti. (Foto: Britt Wisth)

Kerstin Westerlund Bjurström
Ordförande ICOMOS SWEDEN

Ordförande har ordet

Tillbaka efter sommaren kan jag bara konstatera att en stor del av det gångna året, som sig bör med tanke på att världsarvskonventionen fyllt fyrtio år, har präglats av hur den fungerar och hur vi inom ICOMOS ska kunna utveckla arbetet med sikte att förbättra våra möjligheter att leva upp till dess bokstav och anda dvs komma ett steg närmare ICOMOS SWEDEN's vision

- världsarvskonventionens roll i Unescos arbete för fred, mänskliga rättigheter, säkerhet och frihet är känd och allmänt respekterad

Jag tror att vi kan räkna med att behöva lägga allt större arbete på att försöka bidra till att världsarvens fundamentala värden bevaras och att de får fortleva som fulländade vittnesbörd om den tid och de händelser som de berättar om. I och med att många år gått sedan flertalet kom med på listan är det inte konstigt om problem som man inte såg eller inte ville tänka på i yran omkring att ha lyckats komma med på listan nu drabbar med full kraft. Inom styrelsen arbetar vi därför bl a med att finna form för hur vi ska kunna bredda engagemanget för de svenska världsarven och få fler som hjälper till i arbetet med deras skydd.

För styrelsens räkning har jag i många olika forum nationellt och internationellt aktualiserat frågan om hur vi lever upp till konventionstextens innebörd. Fritt översatt är den – varje stat ska göra sitt yttersta för att utifrån sina förutsättningar skydda sina världsarv. Det innebär att det om skadlig åtgärd planeras behöver genomföras en objektiv och seriös analys av om denna kan motiveras på ett godtagbart sätt för att det ska bli möjligt att bedöma om skadan är acceptabel eller inte. Det räcker alltså inte att bedöma hur det ”enastående universella värdet”, som är kriteriet för världsarv, påverkas. Frågan aktualiseras bl a av att hoten mot världsarven förändras. De riktlinjer för värdering som finns är nya och har inte hunnit prövas fullt ut av situationer liknade Drottningholm och Södra Öland. Den process det innebär att utvärdera ev skada är omfattande och tar tid. Som en av inledarna när föreningen Världsarv i Sverige firade detta med sitt seminarium fick jag tillfälle att framföra och diskutera min och styrelsens syn på detta.

En annan stor och avgörande fråga är att implementera Unescos nyligen antagna ”Recommendation on Historic Urban Landscape”, så viktig särskilt på trycket på våra stora städer från ökande globalisering. Som ett led i detta har Svenska Unescorådet bett ICOMOS SWEDEN om att tillsammans genomföra ett seminarium på det temat. Unescorådet har också tagit på sig att översätta dokumentet till svenska. Andra utmaningar, som är högst aktuella är att dels att få gehör för så många som möjligt av ICOMOS synpunkter när det gäller kulturminneslagstiftningen som presenteras inom kort och dels när det gäller kulturfastighetsutredningen som kommer att läggas fram för synpunkter senare i höst. När det gäller lagstiftningen så har som ni säkert vet ICOMOS SWEDEN genomfört två stycken seminarier. När det gäller kulturfastighetsutredningen så gav vi ett utförligt remissvar på första fasen av utredningen. Vi hoppas nu att det förslag som kommer fram har tagit hänsyn till detta.

Aktuellt

Kulturmiljöarbete i ny tid

ICOMOS inbjuder till diskussionsafton om kulturmiljöutredningens betänkande

Tema: Regeringen beslutade den 3 mars 2011 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att se över lagstiftningen och de nationella målen på kulturmiljöområdet. Som särskild utredare förordnades landshövdingen Eva Eriksson och utredningen fick namnet Kulturmiljöutredningen. Utredningen har haft till uppgift att lämna förslag till förändringar av lagstiftningen som gör det lättare att leva i, bruka och utveckla kulturmiljöer, att göra en redaktionell översyn lagen och ge förslag på nya mål för kulturmiljöarbetet. Det är främst inom 2 kapitlet om fornlämningar som förslag till ändringar har kommit som innebär förändringar i det antikvariska synsättet på fornlämningarna och kulturarvet.

Förslagen till nya nationella mål, som syftar till att främja det statliga kulturmiljöarbetet, har formulerats på följande sätt:

- ett hållbart samhälle med en mångfald av levande och tillgängliga kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas,
- alla människors möjligheter att utifrån sina egna förutsättningar ta del av, förstå och ta ansvar för kulturmiljön,
- ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap och upplevelser, och
- en helhetsyn på förvaltningen av landskapet där kulturmiljön tas till vara, ger perspektiv på samhällsutvecklingen och stimulerar kreativitet och skapande.

1. Vad innebär de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet?
Hur relaterar de till kulturarvsbegreppet och människors relationer till kulturmiljöerna?
2. Ändringarna av kapitel 1. Vad betyder det att ordet nationell har försvunnit?
3. Hur relaterar lagändringarna till annan lagstiftning som MB och PBL?
4. Vad betyder ändringen av fornminnesbegreppet? Generellt skydd ska bara gälla lämningar äldre än 1750? Vad betyder detta för t ex de samiska fornlämningarna och för det industrihistoriska arvet?
5. Vad betyder ändringarna i kap 2 i relation till Valetta konventionen om det arkeologiska kulturarvet, Världsarvskonventionen och Konventionen om det immateriella kulturarvet?

Säkert finns det fler frågor och andra perspektiv. Ta tillfället att diskutera de föreslagna ändringarna i den centrala lagstiftningen för stora delar av kulturmiljöerna!

Mot bakgrund av dessa perspektiv och frågor – det finns säkert fler - inbjuder ICOMOS till en diskussionsafton med några korta inledningar bl a av förre länsantikvarien Jan-Gunnar Lindgren. Därefter vidtar diskussionen.

Plats: Stallet vid Lusthusporten (Nordiska museet)

Datum och Tid: 19 september, kl. 17.00 – 19.00

Moderator: Gert Magnusson

Välkomna önskar styrelsen!

Värde och bruk ICOMOS inbjuder till medlemsseminarium

Tema: Hur man ska se på vad användningen av en byggnad eller annan kulturmiljö betyder för dess kulturhistoriska värde ställt i relation till hur olika användningssätt påverkar har förändrats många gånger under tidens gång?

Vi behöver diskutera vilket dagens förhållningssätt till detta bör vara och hur vi ska agera för att uppnå en optimal avvägning mellan dessa aspekter. Avsikten är att detta seminarium ska vara det första i en serie.

Det finns en uttalad strävan inom ICOMOS att de olika nationalkommittéerna tar tag i arbetet med att utveckla nationella kulturmiljödokument utifrån det klassiska "Venice Charter". Den förebild som finns är det australiensiska "Burra Charter". När vi fått en bättre insikt i hur vi står inom olika frågor och vad som krävs för att uppnå bästa möjliga resultat är vår avsikt att kommunicera detta mot olika samarbetspartners i vår omvärld.

Plats: Lokal meddelas senare

Datum och Tid: 29 november, kl. 15.00-17.30

Moderator: Gert Magnusson

Välkomna önskar styrelsen!

Kulturarv utan gränser etablerar ett resursnätverk för utlandsuppdrag

Vill du arbeta inom kulturmiljövård i konflikt- och postkonfliktområden? Nu ges möjlighet att anmäla sitt intresse till stiftelsen Kulturarv utan Gränser. De är i färd med att bygga upp ett resursnätverk för personer med byggnadsvårds-, musei- och arkeologikompetens, som är intresserade av att delta konkret på fältet i olika länder. Att anmäla sig till resursnätverket via en webbaserad enkät kan man göra förutsättningslöst och det är kostnadsfritt.

Kulturarv utan Gränser är en svensk stiftelse som i över 15 år arbetat med återuppbyggnad av kulturarvet på Balkan.

Kontakta Lotta Bylander på Kulturarv utan Gränser 08-32 20 71, lotta.bylander@chwb.org eller anmäl dig på www.chwb.org

Länk till Kulturarv utan Gränser www.chwb.org

Enkätlänk: <https://www.surveymonkey.com/s/resursnatverk>

International workshop: Concrete conservation and preservation

Time: 6-7 December 2012 (1/2 day Thursday- 1/2 day Friday)

Place: Department of Conservation, University of Gothenburg, Guldhetsgatan 5
a Gothenburg, Sweden

Workshop language: English

Summary

Up to now concrete research is mainly focused on optimising the durability of concrete and the life of concrete structures or developing new concrete formulations. Many significant landmarks and monuments erected in concrete are now reaching or even exceeding their service life. There is a certain need for the development of strategies to preserve not only their function but also their authenticity, which is all too often not the case when applying modern concrete repair technologies. There is a growing problem with many of the cultural heritage classified objects or structures made of concrete, which need a proper conservation/renovation program and knowledge that differ from renovation practices of ordinary concrete structures. After initial discussions between CBI, ICOMOS Sweden and representatives of the Swedish National Heritage Board we all recognize a common need for strategies in the preservation of concrete and the creation of an interdisciplinary network.

Goals of the workshop

The workshop intends to create a common base for understanding of the needs for the preservation of concrete heritage objects. It shall stimulate a long-term interdisciplinary cooperation. For this the following objectives are formulated:

- To create a common knowledge platform directed to all professionals working within the area of concrete repair, conservation and restoration
- To create a group that will organize future national and international thematic seminars/workshops
- To give ideas for strategies in how to approach the conservation of historical concrete structures and define values for their preservation
- To define specific future work items within concrete conservation as a base for further activities/research work

Organization Committee

CBI Swedish Cement and Concrete Research Institute AB
ICOMOS Sweden – Stone group
Riksantikvarieämbetet (Swedish National Heritage Board)
University of Gothenburg, Department of Conservation
REBET

Program

Day 1, December 6 (Moderator: Katarina Malaga)

- 12:00 – 13:00 *Light lunch and coffee*
- 13:00 – 13:45 **Concrete in history and society**, Sven Olof Ahlberg
- 13:45 – 14:30 **Concrete as a functional material**, Johan Silfwerbrand
- 14:30 – 15:00 *Coffee break*
- 15:00 – 15:30 **Concrete durability and degradation processes**, Urs Mueller
- 15:30 – 16:00 **Non-destructive Testing Methods for damage assessment in concrete – Overview and case study**, Rainer Krankenhagen
- 16:00 – 16:30 **Concrete preservation - current methods, materials and guidelines**,
Katarina Malaga
- 16:30 – 18:00 *Discussion panel and summary of the first day*
- 19:00 *Dinner*

Day 2, December 7 (Moderator: H el ene Svahn Garreau)

- 9:00 – 9:30 *Agenda for future activities*
- 9:30 – 10:30 **Conservation work of Auschwitz Concentration Camp**, Georg Hilbert
- 10:30 – 10:45 *Coffee break*
- 10:45 – 11:45 **Conservation of Vasaplatsen 10**, Sven Olof Ahlberg
- 11:45 – 12:45 **Conservation of the Guggenheim Museum, New York**, Pamela Jerome
- 12:45 – 13:00 *Closing of the Workshop*
- 13:00 – 14:00 *Lunch*

Targeted audience

The workshop participants should cover crosscutting disciplines

- Cultural heritage experts
- Conservators
- Material scientists
- Material producers
- Engineers
- Consultants
- Authorities

Workshop publication

A pdf-report compiling submitted presentations, case studies and results from the discussions will be distributed to all participants after the Workshop.

Medlemsfrågor

Nya medlemmar

Sedan föra nyhetsbrevet gick ut i april har ICOMOS Sweden fått följande nya medlemmar som hälsas välkomna!

Karin Beckman-Thoor

Håkan Karlsson

Marwa Dabaieh

Sven Olof Ahlberg

Åse Högströms

Erika Hedhammars

Dag Avangos

Anna Jakobsson

Anders Gustafsson

Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation

Hög tid att värva nya ICOMOS-medlemmar för 2013

Vi behöver bli fler medlemmar för att kunna agera och få gehör för våra frågor. Under året har styrelsen satt värkning av nya medlemmar högt på prioriteringslistan. Genom att berätta om ICOMOS och ditt engagemang på din arbetsplats eller bland kollegor kan du hjälpa oss att bli fler medlemmar!

Under hösten kommer vi bl.a. att besöka universitet och högskolor med inriktning på kulturmiljö för att tala om ICOMOS och vårt arbetsfält och förhoppningsvis fånga upp nya medlemmar.

Medlemmar uppmanas att registrera sig i ICOMOS databas

Vi vill uppmärksamma alla medlemmar på möjligheten att registrera sig i ICOMOS internationella databas *ICOMOS Membership and Expert Database*. Man tilldelas först ett lösenord och därefter ombeds man att fyll i kontaktuppgifter, profession, erfarenhet, specialområden etc. I databasen är man sedan sökbar och nåbar av andra ICOMOS medlemmar världen över. Är man intresserad av att ställa upp i internationella uppdrag anger man detta i databasen.

Länk till *ICOMOS Membership and Expert Database* finns på ICOMOS internationella hemsida www.icomos.org.

Viktiga nyheter publiceras på ICOMOS internationell hemsida

Tänk på att information, nyheter, nya aktiviteter och aktioner samt antagna dokument löpande publiceras på ICOMOS internationell hemsida www.icomos.org.

Under sommaren har t ex "The Valletta Principles for the Safeguarding and Management of Historic Cities, Towns and Urban Areas" som antogs vid ICOMOS senaste generalförsamling publicerats samt "The Paris Declaration on Heritage as a Driver of Development" som också antogs vid generalförsamlingen 2011.

Styrande dokument ICOMOS Sweden

ICOMOS styrelse har under våren arbetat fram och sedan antagit en rad styrande dokument för vårt arbete. Nedan finns dokument avseende medverkan i de internationella kommittéerna samt dokument för de svenska arbetsgrupperna.

Styrdokument för medverkan i de internationella vetenskapliga kommittéerna

Antaget vid styrelsemöte 13 juni 2012

ICOMOS SWEDEN har en svensk representant i flertalet internationella vetenskapliga kommittéer. Ambitionen är att finnas med i alla kommittéer med verksamhetsområden som är relevanta för Sverige. På svenska ICOMOS hemsida www.icomos.se finns information om:

- vilka internationella vetenskapliga kommittéer som finns
- vad som generellt gäller för de internationella vetenskapliga kommittéerna (ICOMOS International Scientific Committees)
- våra representanter i de internationella kommittéerna och nationella arbetsgrupperna.

De svenska representanterna i ICOMOS vetenskapliga kommittéer förutsätts att:

- bidra med kunskap och initiativ till kommittéernas arbete
- representera Sverige och driva våra frågor i kommittéernas arbete och att verka för att de genom styrelsen också drivs inom ICOMOS övriga rådgivande och beslutande organ
- bygga upp digitalt nätverk för informationsutbyte med intresserade medlemmar
- bilda svenska arbetsgrupper när så bedöms möjligt, som en utveckling av det svenska nätverket.
- föra ut kunskap om kommittéernas arbete och resultat till ICOMOS svenska medlemmar, genom hemsida, nyhetsbrev, seminarier och på andra sätt.
- se till att en växande skara experter inom det aktuella sakområdet blir medlemmar i ICOMOS och tar del i aktiv diskussion bland annat till stöd för den svenska representanten.
- vid behov av vidgad kunskapsbas och i samråd med styrelsen ordna seminarier
- hålla sig informerade om ICOMOS arbete generellt, om vision, policy och mål och informera om detta i olika sammanhang.

Styrdokument för de svenska arbetsgrupperna

Antaget vid styrelsemöte 13 juni 2012

ICOMOS Sweden har svenska arbetsgrupper kopplade till flera av de internationella kommittéerna. Arbetsgrupperna skall verka för att främja sitt område och fungera som ett forum för dialog och kunskapsutbyte, som nätverk och kunskapsbas för experter inom svensk kulturmiljövård.

Världsarvsarbetet och nominering av nya världsarv bör ske med stöd av de nationella arbetsgrupperna.

Ur Svenska ICOMOS stadgar:

- För att närmare studera tekniska, metodiska, vetenskapliga eller andra frågor kan särskilda arbetsgrupper utses. Utomstående experter kan tillkallas. Arbetsgrupperna kan vara kontaktorgan till ICOMOS internationella kommittéer. (§9).
- Beslut om tillsättning av arbetsgrupper, sammankallande i dessa och beslut om kontaktpersoner till ICOMOS internationella kommittéer tas vid årsmötet. (§6). Därmed är det också underförstått att arbetsgrupper avskaffas genom beslut av årsmötet.

Arbetsgrupper och kontaktpersoner till de internationella kommittéerna lämnar årsrapport till styrelsen. (§9)

Därutöver gäller:

- Rekrytering av yngre medlemmar och medlemmar i underrepresenterade yrkeskategorier är önskvärd.
- Innan en arbetsgrupp tillsätts skall en preliminär plan för verksamheten ha utarbetats och godkänts av styrelsen. En handlingsplan med generella mål och riktlinjer och en verksamhetsplan bör därefter föreligga för kommande treårsperiod.
- Den som är sammankallande i en svensk arbetsgrupp skall vara ICOMOS medlem och bör också vara kontaktperson i den motsvarande internationella kommittén.
- Arbetsgrupperna har ansvar för svenska ICOMOS utåtriktade verksamhet inom sitt expertområde och skall ligga i linje med ICOMOS SWEDENs mål, policy och vision. Aktiviteter skall samordnas med Svenska ICOMOS övriga verksamhet. Gruppen bör träffas minst två gånger per år, gärna i seminarieform. Till seminarierna ska även icke gruppmedlemmar inbjudas. Även icke ICOMOS-medlemmar kan inbjudas. Seminarier annonseras i utskick till medlemmarna, på hemsidan och om möjligt i medlemsbladet.
- Sammankallande ansvarar för att till gruppens medlemmar förmedla aktuell information från internationella ICOMOS, den internationella kommittén och svenska ICOMOS styrelse samt för att gruppens synpunkter och förslag förs tillbaka.
- Arbetsgruppen/kontaktpersonen skall i god tid före årsmötet lämna en kort verksamhetsberättelse till styrelsen med summering på engelska. Vid slutet av varje treårsperiod skall en rapport om genomförandet av den aktuella verksamhetsplanen lämnas, likaså med summering på engelska.

Rapporter från seminarier och möten

ISC20C möte i Helsingfors 2012

Rapporterat av Britt Wisth

Gruppens årliga möte 2012 hölls i Helsingfors måndagen den 6 augusti, med extra möte med presentationer på kvällen. Kvällsmötet ägde rum i Helsingfors stads centralt belägna mötes- och utställningslokal vid Kamppi som visade en nyöppnad utställning om modernistisk arkitektur i Helsingfors. Samling skedde på söndagen den 5/8 i Alvar Aaltos egen villa, numera museum, där vi fick inblick i restaureringsprinciper och hur villan delvis kan användas som gästbostad idag. Årsmötet var förlagt i anslutning till den Docomomo-konferens, som pågick 7-10/8.

Årsmötesförhandlingarna innehöll sedvanliga rapporter från de representanter som har särskilda uppdrag. Flera Alert-ärenden har behandlats under året och helt nyligen har skrivelsen till myndigheterna i Hong Kong angående ”West Wing, Central Government Offices on Government Hill i Hong Kong” sänts iväg till berörda myndigheter och lagts upp på ISC20C:s hemsida. Frågan om att förstärka databaser över modernismens arkitektur diskuterades, liksom samverkan med UIA och Docomomo, föranlett av diskussionen om *serial nominations* till världsarvslistan.

Det var två frågor som behandlades mera ingående. Den första var en fortsatt diskussion om hur gruppens *Madridokument* skulle hanteras, om det skulle utvecklas till ett officiellt Icomos-charter eller spridas i nuvarande form. Dokumentet har varit remitterat till samtliga Icomos expertkommittéer och flera synpunkter har kommit in. Vid en granskning av svaren kunde konstateras att de flesta förslag redan hade övervägts och diskuterats av gruppen och av konferensdeltagarna vid Madridmötet 2011. Mötet beslöt följande:

- Madridokumentet behålls i nuvarande form, d.v.s. att det avser 1900-talets arkitektoniska kulturarv och sprids genom Icomos via ISC20C
- De kommentarer som inkommit presenteras på ISC20C:s hemsida
- Skriftens form skall vara den samma oavsett översättning och innehålla ordförandens, Sheridan Burkes, inledande kommentar
- ISC20C välkomnar om liknande dokument utarbetas för övriga kulturarvsområden.

Den andra stora frågan som blev föremål för livlig diskussion var frågan om *serial nominations* till Världsarvslistan. Sheridan redogjorde för svårigheterna att komma fram i det nu aktuella fallet med Le Corbusiers verk. Frågan kompliceras av att de databaser som finns inom arkitekturen bedöms ej vara kompletta. Det framgick att det är gruppens bestämda uppfattning att det finns en del viktiga namn som är tänkbara för serial nomination, att man i sådana frågor måste lägga personliga preferenser eller politiska bindningar åt sidan och att de problem som självklart uppstår skall kunna lösas med öppenhet och vidsynt hantering. Bl.a. är det ett problem att de objekt som inte nämns i en serial nomination riskerar att förlora i värde.

Docomokonferensen var den tolfte i ordningen och hade temat ”Modernismens överlevnad. Från kaffekopp till plan.” Konferensen var som alltid mycket väl organiserad och sammansatt av anföranden av hög kvalitet, om alltifrån landskapsarkitekten Ulla Bodorff till svårälskad betongarkitektur i Boston. Även här diskuterades Le Corbusiers nominering och de svårigheter som är förknippade med att hans ”samlade produktion” om minst 70 objekt i 11 länder kanske förhandlas ner till 3!

ISC20C årsmöte.

Alvar Aaltos kontor i villan.

*Stillhetens kapell, nyskapat på Kamppi inför Helsingfors kulturhuvudstadsår
Arkitekter är Niko Sirola, Mikko Summanen och Kimmo Lintula vid
Arkitektkontoret K2S.*

Interiören präglas av trä och ljus i Stillhetens kapell.

ISC20C:S arbetsgrupp för världsarvsfrågor i intensivt arbete.

Docomokonferensen ägde rum i kulturhuset i Tapiola, där barnen i lekparken får cykla trehjuling kring kopior av de berömda byggnaderna.

Frågan om Le Corbusiers samlade verk prövades ur olika synvinklar Docomomos ordförande Ana Tostoes i talarstolen.

Europamöte med stort fokus på världsarvsfrågor

Rapporterat av Kerstin Westerlund Bjurström

Årets Europamöte genomfördes i Bryssel där ett tjugotal av Europas nationella ICOMOS ordförande samt en grupp representanter för världsländet samlades. Belgien är som ni vet en federation. För ICOMOS del innebär detta att representantskapet internationellt växlar mellan Valloniens och Flanderns ordförande. Mötet bestod som vanligt är av en seminariedel och av studiebesök till ett par världsarv. Under seminariet var de principfrågor som vi aktualiserat med utgångspunkt från de svenska världsarven Drottningholm och Södra Ölands odlingslandskap i huvudfokus.

Som jag skrev i min ordförandespalt så är jag övertygad om att vi måste räkna med att behöva lägga allt större arbete på att försöka bidra till att världsarvens fundamentala värden bevaras och att de får fortleva som fulländade vittnesbörd om den tid och de händelser som de berättar om. ICOMOS SWEDEN har som ni vet i flera fall ifrågasatt om vi i Sverige lever upp till det som står i världsarvskonventionens portalparagraf, fritt översatt – varje stat ska göra sitt yttersta för att utifrån sina förutsättningar skydda sina världsarv. I fall som Drottningholm och Södra Ölands odlingslandskap har vi påmint om att om aktuella planer inte ändras så kan dessa platser förlora sin världsarvsstatus.

Ett led i att arbeta för detta är dels att bidra till att det internationella arbetet inom ICOMOS avseende världsarvsfrågorna blir så slagkraftigt som möjligt och dels att söka stöd för våra strävande internationellt. Därför hade jag på förhand bett om att dessa frågor skulle få stor plats på mötet.

Behållen legitimitet för världsarvskonventionen kräver gemensamt arbete

I grund och botten handlar det om att världsarvskonventionen i det långa loppet ska behålla sin trovärdighet och respekteras. Som allt oftare sker, att de krav som världsarven ställer allt oftare inte beaktas på praktiska och ekonomiska skäl, urholkas självklart denna. Ibland används sorgligt nog också ekologi som slagträ som till exempel Sveriges nationella mål om vindkraft. Vi kunde konstatera att världsarv alltför mycket blivit en fråga om vad det kan ge lokalsamhället där de befinner sig och att kunskapen och intresset för dess betydelse långsiktigt i ett universellt sammanhang från de flesta är ringa. Enigheten om att man runt om i Europa i dagsläget sällan var beredd till någon uppoffring av betydelse för att bättre leva upp till det universella åtagandet var total bland de närvarande.

Jag mötte en tilltagande oro och bitterhet över att ett världsarv väger lätt särskilt mot det tryck på exploatering som globaliseringen skapar. Samtidigt upplevde jag en brist på kreativitet och systeminsikt som blockerar ICOMOS möjligheter att agera. Jag uppfattar det också som att det finns en tveksamhet att föra upp problemen i det egna landet på bordet. Jag hoppas att jag genom min presentation och den diskussion som följde något bidragit till större insikt och aktivitet.

Det är bara att konstatera att sedan konventionen etablerades har det skett och sker en **stark utveckling** som fört med sig **många förändringar**. Från att främst enskilda byggnader och platser skrivits in på listan, så är det idag oftast **frågan om betydligt mer komplicerade miljöer**. Från att **de hot som miljöerna utsattes för förr** mest handlade om för lite pengar till underhåll i fattiga länder och om naturkatastrofer så sker det idag en förskjutning mot att hoten kommer från förändringstryck på globalisering ofta med stark befolkningsutveckling som mer påverkar upplevelsen av miljöerna än deras fysiska tillstånd.

På grund av den kommersiella betydelse som världsarven i många länder fått så ökar de politiska påtryckningarna när det gäller att föra upp nya objekt på listan. Det finns **starka intressegrupperingar bland vissa stater** som stöder varandras världsarvsnomineringar. Det är nog ganska klart att det alltför ofta sker ett köpsläende mellan vissa länder i röstningarna. Enligt den

mening som ICOMOS SWEDEN tidigare framfört så accentueras detta av att världsarv från underförsörjt land prioriteras framför kvalitet på världsarvet, vilket är den officiella svenska linjen. Sammantaget blir effekten av detta att ICOMOS får mindre inflytande på de beslut som fattas.

Det är inte heller konstigt att problemen ökar med ökat avstånd till nomineringstillfället. I och med att många år gått sedan många av de befintliga världsarven kom med på listan att problem som man inte såg eller inte ville tänka på i yran omkring att ha lyckats komma med på listan nu drabbar med full kraft.

Vad betyder det att göra sitt yttersta?

Att bedöma vad som är att göra sitt yttersta för att inte skada världsarvet är naturligt inte helt enkelt och ser helt olika ut från fall till fall. Enligt vår och Europamötets mening kan det inte räcka att skadan inte är värre än att det aktuella världsarvet av ICOMOS fortfarande bedöms ha "outstanding Universal Value" för att man ska kunna säga att man gjort sitt yttersta för att skydda världsarvet. Vi fick liksom vid förra årets europamöte i Ungern även denna gång stark stöd för ICOMOS SWEDEN's hållning såväl när det gällde Drottningholm som Södra Öland. Att bredda den redan idag så störande vägen genom världsarvet Drottningholm när de boende inom en inte alltför avlägsen framtid får två nya vägförbindelser kan, trots vissa argument för, inte vara att göra sitt yttersta för att skydda det, inte heller att välja ett alternativ till anknätningsramper till den planerade förbifart Stockholm som stör världsarvet mest, som gynnar trafik genom detta i stället för förbifarten och som endast blir marginellt dyrare. Inte heller kan det vara att göra sitt yttersta med etableringar av storskalig vindkraft inom just inom gränsen för det flacka Södra Ölands odlingslandskap.

Stödet från Europamötet var viktigt som test av vårt eget agerande. Det ökar också möjligheten för oss att påräkna internationellt stöd som fortfarande skulle kunna bidra till att de beslutande omprövar sina planer. Ser vi till helheten så är det förstås än mer viktigt att vi bidragit till insikten om att problem av detta slag ökar och att ICOMOS kompetens att hantera dem blir bättre. Hoten mot världsarven är som jag tidigare nämnt av delvis ny karaktär.. Frågor som måste besvaras är; -Finns det ingen annan lösning? Ger en sådan en alldeles orimligt dålig funktion? Är den orimligt dyr i relation till vad samhället annars kostar på sig? Vi måstet systematiskt ställa det praktiska, funktionella, sociala eller ekonomiska värde som uppnås mot den skada som åsamkas världsarvet och genomföra en objektiv och seriös analys av om planerad eller verklig skada kan motiveras på ett godtagbart sätt. De är också nödvändigt att tänka sig in i vad ett universellt arv betyder och vad en i mångas ögon kanske inte totalt ödeläggande skada betyder i ett sammanhang då vi måste se ett obegränsat antal generationer framåt i tiden som var och en tänker likadant

ICOMOS bedömningsarbete i utveckling

Frågan om att skadan på världsarvet måste stå i proportion till vilka nackdelar för lokalsamfundet som minskad skada skulle föra med sig hanteras i Unescos och ICOMOS "Guidance on Heritage Impact Assessment" enligt följande:

"6-2 Conservation is about managing sustainable change. Every reasonable effort should be made to avoid, eliminate or minimize adverse impacts on attributes that convey OUV and other significant places. Ultimately, however, it may be necessary **to balance the public benefit of the proposed change against the harm to the place.** In the case of WH properties this balance is crucial".

Detta regelverk HIA n ett sätt att systematiskt utvärdera graden av skada vid planerad eller genomförd förändring som antas beröra ett världsarv negativt och avser att bidra till en konsekvent och likartad bedömning av riskfylld utveckling av eller skadliga intrång i världsarv. Det är alldeles nytt och mitt

intryck är att man ännu inte lyckats se konsekvenserna av de tämligen nya risker som våra världsarv utsätts för i form av trafikleder, skyskrapor och annan exploatering. Än mindre har man hittat metoder för att hantera frågan i § 6.2 om vad som är rimlig balans mellan samhällets vinst av en förändring mot den skada på världsarvet som den ger. Behovet av såväl exempel som hjälpmedel för att bedöma vilket skydd man rimligtvis borde kunna begära för att behålla världsarvsstatus är stort. Jag hoppas att jag med stöd av Europagruppen ska kunna vinna gehör för att ICOMOS tar tag i detta om än det då kanske är för sent med tanke på Drottningholm och Södra Öland.

Jag informerade också om de synpunkter som ICOMOS SWEDEN framfört på den interna hanteringen av världsarven som de beskrivs i "Dubrovnic Valetta principal"

Andra frågor som var uppe på diskussion

En fråga som bland annat togs upp var om hur nära sig Council of Europe m fl organisationer, Här finns många personliga kontaktytor som på sikt kan visa sig nyttiga. Frågor om harmonisation mellan regelverk och arbetssätt kommer regelmässigt upp på dessa möten. Denna gång föreslogs att mer arbete skall läggas på "harmonisation of Heritage professionalization". Personligen ser jag det som att greppa över mycket och att det om ICOMOS ska agera det måste komma från den internationella kommitté som arbetar med utbildningsfrågorna.

Vi fick också en utförlig beskrivning av den jordbävning som nyligen drabbade norra Italien med stora skador på flera historiskt viktiga städer. Norges ordförande gjorde en snabb presentation av den diskussion som pågår i Norge om hur den bombskadade och utblåsta regeringsbyggnaden ska hanteras. Den är i sig en nationellt och arkitektoniskt viktig byggnad. Till det kommer den så ytterst svåra frågan om hur hantera den som symbol och för vad.

Som ordförande är det allra viktigaste med de regionala mötena att känna av stämningar och skapa intresse för de frågor som vi i Sverige anser ha störst betydelse och vill driva vidare vid "Advisory Committee" då ordförande eller deras ställföreträdare från hela världen träffas.

Heritage under pressure – perspectives of historic urban landscapes ICOMOS Scientific Committee Theory and Philosophy of Conservation and Restoration: Konferens och kommittémöte i Bacu Azerbajjan 26-28 april 2012 *Rapporterat av Kerstin Westerlund Bjurström*

Konferensen handlade om utvecklingen av det urbana landskapet och teorier om hur den under rådande globaliseringsprocess med hårt bebyggelsestryck i många växande storstäder ska kunna ske på ett tillfredsställande sätt socialt, kulturellt, ekonomiskt och ekologiskt. Unesco har nyligen beslutat om "Recommendation on Historic Urban Landscape" som bl a syftar till att motverka den fragmentisering med nedbrytning av sociala och ekonomiska strukturer som globaliseringstrycket mot snabbväxande storstäder för med sig.

Det hela genomfördes i Azerbajjans huvudstad Baku, som ligger otroligt vackert vid en stor bukt i Kaspiska havet. Bukten kantas av böljande höjder på vilka staden klättrar. Staden ligger strategiskt där Kaspiska havet möter det flod och sjösystem som leder västerut mot Svarta havet och utvecklades till en viktig handelsstad långt före vår tideräkning började. Dess äldsta del finns med på Unescos världsarvslista.

Tyvärr så är Bakus utveckling en tydlig illustration till skälen bakom Unescos "Recommendation on Historic Urban Landscape". I stället för att bygga på och förstärka den tydliga identitet som topografin

ger verkar höghus och andra så kallade märkesbyggnader få placeras så att de slår sönder de karaktärsskapande dragen. I stället för att bygga vidare på en måttligt hög och sammanhängande bebyggelsestruktur som fungerar socialt och ekonomiskt så får människor maka på sig eller får de sitt livsrum starkt begränsat för att dessa skrytbyggen ska kunna komma till. Eller så föses de ihop i nya gigantiska bostadshus som på förortsvis placeras ut på lämpligt avstånd från varandra med mycket begränsade möjligheter till socialt och ekonomiskt liv.

Vill ni läsa mer om detta så finner ni en artikel ”Vad säger våra drömbyggen om oss egentligen?” www.stockholmskyline.se (maj 2012)

Dynamisk integritet ger kontinuitet och upplevelse av bevarad identitet

Det var många av föredragen som var givande och intressanta. Många handlade om de försyndelser särskilt med höga hus eller skyskrapåor i centrala stadsmiljöer i äldre städer. Något värde har det att veta vad som pågår. Samtidigt kan jag tycka att det ägnas för mycket kraft på att klaga och för lite att på ett stimulerande slagkraftigt sätt skildra såväl alternativa möjligheter som väl underbyggda negativa konsekvenser av denna typ av storskalig exploatering.

Det intressantaste föredraget hölls av Silvio Mendez Zancheti från Brasilien ”Dynamic Integrity a new concept to approach the conservation of historic urban landscape, som jag också funnit orsak att ha en del kontakt med eftermötet mötet. Han betonade vikten av

Att fokusera på kontinuitet för människornas upplevelse av en plats, på kulturell integritet / identitet och på att föra in terminologin ”dynamisk integritet när det gäller urban miljö särskilt där förändringstrycket är stort. Jag uppskattade mycket att han styrkte min misstro mot det bland många i vår krets så populära uttrycket ”management of change ” som kan få oss att känna oss moderna och med, men hur uppfattas det egentligen?. Han uttryckte det som att ”det öppnar fel dörrar” Och visst, de av oss som arbetar som fastighetsutvecklare arbetar normalt med detta, men det är inte vad vi andra borde göra.

Han underströk behovet av förbättrade instrument för ”identification, protection, management and monitoring” som idag inte är avancerade nog för ”historic urban landscape”s för urbana object. Han underströk att detta gäller särskilt för att skapa igenkännande, inlevelse och associationer vilket är nödvändigt för att få förståelse från allmänheten och acceptans från beslutsfattare

På seminariet påpekade jag att jag saknade topografins och andra naturbegrepps betydelse i hans föredrag och att detta har stor betydelse för att kunna formulera gränsen för möjlig förändring med bevarande av värde och identitet. Av hans svar begrep jag att det kommer in i hans filosofi såväl i fysisk mening som i ekonomisk och social mening som skäl till hur en plats utvecklats och det är väl i stort sett som jag ser på detta.

Det handlar ju förstås om att utifrån den specifika kunskapsbas och kompetens hos var och en av oss -verka för att miljöers värde som bärare av viktiga budskap från gången tid är intakt, begripligt och fullt ut läsbart.

- definiera vari objektets eller miljöns värde ligger och att framhäva dess potential som resurs för långsiktigt hållbar utveckling
- bistå med den kunskap som behövs för objektets goda fortbestånd arkitektoniskt/funktionellt,
- skaffa bästa möjliga förutsättningar att påverka arbetet
- möjliggöra engagemang och seriös bedömning från allmänhet och olika intressenter och genom att åskådliggöra konsekvenserna av olika alternativ till förändring inklusive att ge sin syn på var gränsen för när påtaglig skada uppträder

Många föredrag gav nyttiga detaljkunskaper. Till för mig redan kända nackdelar med skyskrapor, och till viss grad även med höga hus, skyhöga byggkostnader, komplicerade tekniska system, utarmad gatumiljö och dåligt markklimat har jag nu lärt mig att ytterligare en nackdel är på väg. Från bl a Vancouver i Canada rapporterade man att av säkerhetsskäl vill människor i allt mindre utsträckning åka till sitt våningsplan tillsammans med andra i hissarna. Där ryker i ett slag den sociala gemenskap som teoretiskt skulle kunna uppstå i ett stort hus som ersättning för det man förlorar i välkomnande gatumiljö samtidigt som merkostnaderna skenar.

Som sista inlägg höll Polens ordförande tillika vice ordförande i kommittén ett kritiskt tal om rekommendationen. Han jämförde med FN s Nairobi deklARATION som jag inte lyckats läsa ännu. Han fick medhåll från en mindre ivrig skara sammansvetsade. Jag hoppas att jag i egenskap av ordförande för detta sista pass lyckades ge plats för en tydlig motbild. Visst i ICOMOS remissvar har vi tydligt pekat på ett antal utvecklingsmöjligheter. Det är vår roll. Men nu när dokumentet är beslutat så måste det vara betydligt fruktbarare att ta fasta på den målbild vad gäller kompetens och resurser inom vår sektor och arbeta för detta

De besökta världsarven var; Honorary cemetery and alley of Martyr, Icharisheher reserve, Gobustan national Historical-Artistic reserve,

Association of Critical Heritage Studie

Rapporterat av Cecilia Andersson

Göteborgs universitet var den 5-8 juni 2012 värd för den internationella invigningskonferensen för the Association of Critical Heritage Studies under temat "Re-theorising heritage". Syftet med konferensen var att omteoretisera natur- och kulturarvsfältet och att utveckla samtida teoretiska debatter inom heritage-fältet.

I samband med konferensen lanserades Association of Critical Heritage Studies tillsammans med the International Journal of Heritage Studies ett globalt forskarnätverk med syfte att debattera och diskutera spetsforskning inom fältet natur- och kulturarvsstudier.

För mer information om the Association of Critical Heritage Studies se

<http://archanth.anu.edu.au/heritage-museum-studies/association-critical-heritage-studies>

www.icomos.se